

Yeni quyuların qazılmasında ən müasir texniki və texnoloji yeniliklər tətbiq olunur

■ *Xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə işlənib hazırlanmış yeni neft strategiyasının əsas icraçısı olan Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (SOCAR) hazırda regional və global əhəmiyyətli layihələr həyata keçirir, ölkə iqtisadiyyatının inkişafına mühüm töhfələr verir. Yeni yataqların açılması və istismarı sayəsində enerji ehtiyatları artır, bununla da, Azərbaycanın ixrac imkanları genişlənir.*

Bu istiqamətdə görülən işlərin uğurla davam etdirilməsində, neft-qaz hasilatının sabit saxlanılmasında və yeni yataqların kəşf edilib istismara verilməsində SOCAR-ın Kompleks Qazma İşləri Tresti də mühüm rol oynayır.

Hazırda trestin tərkibində 6 istehsalat və ("Bulla-8 Mart-Ümid", "Günəşli", "Neft Daşları", "Qaradağ-Qalmaz", "Abşeron" və "Siyəzən") logistika, tamponaj və anbar təsərrüfatı bölümləri fəaliyyət göstərir. Trest ölkənin quru və dəniz əraziləri üzrə Quba-Xəzər yarımadarası, Abşeron və Kür-Qabırçı çaylarıarası neftli-qazlı rayonlarında, dəniz akvatoriyası üzrə isə Bakı və Abşeron arxipelaqında SOCAR-a məxsus 15-ə yaxın yataqda beynəlxalq standartların tələblərinə uyğun olaraq yeni texniki vasitələr və texnologiyadan istifadə etməklə ətraf mühitə ziyan vurmada axtarış-kəşfiyyat və istismar qazma işlərini aparır. Yeri gəlmişkən, qazma işləri zamanı işçilərin sağlamlığını təmin etmək məqsədilə tam təhlükəsiz əmək şəraitinin yaradılması, yüksək səviyyədə istehsalat və inzibati nizam-intizam qaydalarına riayət etməklə sifarişçinin tapşırıqlarını vaxtında və keyfiyyətlə həyata keçirilməsi xüsusi diqqət mərkəzində saxlanılır. Eyni zamanda, trest sifarişçilər tərəfindən təqdim olunmuş məlumatlara əsasən, ölkədə neft-qaz hasilatının sabit saxlanılması üçün istismar qazması işlərinin və yeni yataqların aşkar edilməsi üçün axtarış-kəşfiyyat qazma işlərinin ye-

rinə yetirilməsi məqsədilə SOCAR-ın strukturuna daxil olan və böyük elmi potensiala malik olan idarələrlə sıx əməkdaşlıq edir.

Son illər Dövlət Neft Şirkəti tərəfindən ölkədə neft-qaz hasilatının artırılması istiqamətində mühüm tədbirlər həyata keçirilir ki, bu işlərin əsas tərkib hissəsi kimi müasir qazma avadanlıqlarının alınması, dünya standartlarına cavab verən texnika və texnologiyaların qazma işlərində geniş miqyasda tətbiqi xüsusi qeyd edilməlidir. Belə ki, ən yeni texnika və texnologiyalardan istifadə edilməklə dənizdə və quruda unikal platformalar quraşdırılır, sürətli qazma işləri aparılır, yeni-yeni neft və qaz quyuları istismara verilir. Bütövlükdə isə son illər modern, dünya səviyyəli bir şirkətə çevrilmiş SOCAR-ın uğurlarından yeraltı zənginliyə yol açan fədakar qazmaçılara da xüsusi pay düşür.

SOCAR rəhbərliyinin qazma işlərinin aparılmasına xüsusi diqqətlə yanaşması qazmaçılarını ölkəmizin iqtisadi qüdrətini artırılması və neft sənayesinin inkişafı naminə daha böyük əzmlə çalışmağa sövq edir. Məhz bunun nəticəsidir ki, ötən hər bir il qazmaçılar üçün xüsusi nailiyyətlərlə yadda qalır. Yola saldıığımız 2015-ci ildə SOCAR-ın Kompleks Qazma İşləri Trestinin kollektivi ölkəmizin quru və dəniz sahələrində 111 min 106 metr qazma işi həyata keçirib. Trest üzrə 74 quyunun qazılmasına başlanılıb, 71 quyuda qazma işləri başa çatdırılıb,

eyni sayda quyuyu isə sifarişçiyə təhvil verilib.

Ötən il trestin kollektivi "Eldaroyuğu" sahəsində qazma işləri apararaq SOCAR tərəfindən qarşıya qoyulmuş axtarış-kəşfiyyat planını uğurla yerinə yetirib. Bütövlükdə isə son illər trestin qazmaçılarını bir sıra yüksək uğurlara imza atıblar. Azərbaycan qazmaçılarını tərəfindən kəşf edilib istismara verilmiş zəngin qaz-kondensat yatağı olan "Ümid" yatağında ilk kəşfiyyat quyusu da məhz Kompleks Qazma İşləri Trestinin kollektivi tərəfindən qazılıb. Xatırladaq ki, "Ümid" strukturunda yerləşən 1 nömrəli platformada qazma işləri ABŞ və Çindən alınmış müasir texniki-texnoloji tələblərə cavab verən, "Top drive" mexanizmi ilə təchiz olunan, dünya qazmaçılarının son nailiyyətlərindən sayılan müasir ZJ 70/4500DZ qazma qurğusu ilə həyata keçirilib. "Ümid" strukturunda yerinə yetirilən bu layihə qaz proqramının vacib buraxılış obyektlərinə təhvil verilib.

Yeri gəlmişkən, bu platforma Xəzərin Azərbaycan sektorunda mü-təxəssislərimizin öz gücü ilə quraşdırıldığı ilk unikal obyektidir.

"Ümid" yatağının istismara verilməsi ölkəmizin iqtisadi qüdrətini təntənəsi, Dövlət Neft Şirkətinin dünya səviyyəli bir şirkətə çevrilməsinin məntiqi nəticəsidir. Şirkətin gücü ilə inşa olunmuş unikal "Ümid-1" platformasından 10 nömrəli kəşfiyyat quyusunda qazma işləri 2012-ci ilin yayında – vaxtından dörd ay əvvəl başa çatdırılıb. Həmin quyunun qazılmasında dünya üzrə qazma sahəsində mövcud olan ən son mü-tərəqqi texniki və texnoloji yeniliklərdən istifadə edilib. Bunlardan karbohidrogen əsaslı məhlulu, quyuyu dibi mühərrikləri, müasir tip hidrogeniyləndiriciləri və bisentrik baltaları xüsusilə qeyd etmək lazımdır. 6400 metr dərinliyədək qazılmış quyuda layihə horizontu olan məhsul-

dar qatın VII horizontu tam açılaraq qarşıya qoyulmuş geoloji tapşırıqlar da tam yerinə yetirilib. Xatırladaq ki, 2012-ci ilin iyun ayında mənimsənilən 10 nömrəli quyuda gündəlik hasilat 1 milyon 200 min kubmetr qaz və 150 ton kondensat həcmindədir. Bu quyunun məlumatları "Ümid" yatağında böyük karbohidrogen ehtiyatlarının mövcudluğunu tam təsdiqləmişdir. Beləliklə də, adıçəkilən yatağın "Şahdəniz"dən sonra ölkəmizin ən böyük qaz ehtiyatına malik yataq olması bir daha əyani şəklə sübut edilmişdir. Məlumat üçün bildirik ki, hazırda bu ehtiyatlar 200 milyard kubmetr qaz və 40 milyon ton kondensat həcmində qiymətləndirilir. Ötən müddətdə, həmçinin "Ümid-1" platformasını ölkənin qaz kəmərləri sistemi ilə birləşdirmək məqsədilə yeni kəmərlər çəkilərək istismara verilib. Yeri gəlmişkən, Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra kəşf olunmuş ilk yataq kimi "Ümid"də qazılmış bu nailiyyət qazmaçılarımızın daha bir mühüm uğuru kimi tarixə düşmüşdür.

"Pirallahı" yatağında qazılmış 1211 nömrəli horizontal quyuyu da Azərbaycan qazmaçılarının mühüm uğurlarından sayılır. Bu quyunun qazılmasında dünya üzrə qazma sahəsində mövcud olan ən son mü-tərəqqi texniki və texnoloji yeniliklərdən istifadə edilib, quyuya hazır süzgec endirilib. Bütün bu uğurlu əməliyyatlardan sonra quyuyu yüksək hasilatla mədənçilərə təhvil verilib. Bakı arxipelaqında kəşf olunmuş yataqlar içərisində zənginliyi və gələcək axtarış-kəşfiyyat işlərinin perspektivliyi baxımından "Bulla-dəniz" yatağı da mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Adıçəkilən yataqda yerləşən 122 nömrəli özül-dən 124 nömrəli quyuda qazma işlərinin uğurla başa çatdırılması və

gündəlik 1 milyon 250 min kubmetr qaz və 250 ton kondensat hasilatı ilə mədənçilərə təhvil verilməsi qazmaçılarının növbəti uğurlarıdır. 3 istismar quyusunun qazılması üçün nəzərdə tutulan 10 bloklu özül-dənizin 26 metr dərinliyində yerləşdirilib. 124 nömrəli quyunun qazılmasında da dünya üzrə qazma sahəsində mövcud olan ən son mü-tərəqqi texniki və texnoloji yeniliklərdən istifadə edilib. Trest "Bulla-dəniz" yatağında yerləşən 122 nömrəli özül-dən layihə dərinliyi 6200 metr olan növbəti 125 nömrəli quyunun qazılmasına ötən ilin iyul ayında start verib. Hazırda quyuda 5 min metr-dən artıq qazma işləri aparılıb. Bu quyunun da müvəffəqiyyətlə qazılıb yüksək hasilatla sifarişçiyə təhvil verilməsi üçün bütün zəruri işlər görülür.

Kompleks Qazma İşləri Tresti kollektivinin "Çilov" yatağında 112 nömrəli özül-dən apardığı qazma işlərinin nəticəsi də ürəkcağan olub. Artıq yataqda 112 sayılı özül-dən 3 quyuyu qazılaraq proqnozlaşdırılardan dəfələrlə yüksək hasilatla (sütkada 40-50 ton) mədənçilərə təhvil verilib. Hazırda isə daha bir quyuda qazma işləri uğurla davam etdirilir.

Bu yaxınlarda trestə işləri daha keyfiyyətli, səmərəli və təhlükəsiz yerinə yetirmək məqsədilə Çin istehsalı olan ZJ-50 və ZJ-70 tipli və ZJ-40 tipli iki ədəd mobil qazma avadanlığı alınıb. Həmin avadanlıqlar əl əməyini tam aradan qaldırılmaqla fəhlə və mühəndislərin işini xeyli asanlaşdırmaq baxımından olduqca səmərəlidir. Hətta buların götürülməsi, alətlərin mexanikləşdirilməsi, qüllənin çəkilməsi və s. işləri də çox asanlıqla yerinə yetirmək mümkündür. Bu avadanlıqlardan istifadə neft sənayesinə təkcə sürət deyil, eyni zamanda, keyfiyyət, səmərə və təhlükəsiz iş şəraitini gətirib. Müasir qazma avadanlığı əvvəlki ilə müqayisədə ekoloji cəhətdən də çox sərfəlidir. Belə ki, əgər əvvəlki avadanlıqlarla qazma prosesində dənizdə çirklənmə halları qeydə alınmışsa, yeni avadanlıqla işləyərkən dənizə, zərər qədər də olsa, zərərli tullantılar axıdılmır. Yeri gəlmişkən, müasir avadanlığın ekoloji təmizlik prosesinə kompüterlərlə tam nəzarət edilir. Hazırda ZJ-50 mobil qazma avadanlığı ilə "Neft Daşları" yatağında 2585 nömrəli özül-dən qazma işləri yerinə yetirilir. Digər avadanlıqlar isə "Eldaroyuğu" sahəsində ax-

tarış quyusunun və "Qaradağ" Qaz Anbarında yeni quyunun qazılmasına cəlb olunub.

Dövlət Neft Şirkəti üzrə çıxarılan ümumi neftin 65 faizindən çoxunu verən "Günəşli" yatağında da il ərzində qazma işləri uğurla davam etdirilib. Ötən il 8 sayılı özül-dən 34 sayılı quyuyu qazılaraq gündə 1 ton kondensat və 90 min kubmetr qaz hasilatı ilə istismara verilib. Bundan əlavə, "Günəşli" yatağında 14 və 19 sayılı özül-dən qazılıb istismara verilmiş 353 və 37 sayılı quyular da məhsuldarlığı ilə seçilir. Belə ki, 353 sayılı quyudan sütkada 30 ton kondensat və 20 min kubmetr, 37 sayılı quyudan isə 110 ton neft və 15 min 400 kubmetr qaz hasilatı alınır. Hazırda həmin yataqdakı 8 sayılı özül-dən 35 sayılı quyuyu qazılır.

Son illər ölkə əhalisinin payız-qısqı mövsümündə "mavi yanacaq"la təminatının yaxşılaşdırılması məqsədilə mühüm tədbirlər həyata keçirilir. Dövlət Neft Şirkəti tərəfindən bu məqsədlə hazırlanmış tədbirlər proqramına əsasən, ölkə ərazisində fəaliyyət göstərən yeraltı qaz anbarlarının imkanlarının genişləndirilməsi istiqamətində ardıcıl işlər görülür. Ötən il yeni ZJ-50 və ZJ-40 tipli avadanlıqların köməyiylə "Qaradağ" sahəsində 5 quyuyu qazılaraq sifarişçiyə təhvil verilib. Hazırda "Azneft" İstehsalat Birliyi Qaz Anbarlarının İstismarı İdarəsinin "Qaradağ" sahəsində yeni quyuların qazılması davam etdirilir.

Ölkə qazmaçılarını hazırda "Neft Daşları" yatağında 2585, 2150,1954A və 418A sayılı, "Darvin bankası" yatağında 720 sayılı özül-dən qazma işləri aparılır. Bundan əlavə, "Qərbi-Abşeron" yatağında 54 sayılı özül-dən 1 sayılı horizontal quyunun qazılması üçün tikinti-quraşdırma işləri davam etdirilir.

Göründüyü kimi, müasir avadanlıqlardan, qabaqcıl texnika və texnologiyalardan istifadə edən qazmaçılar 2016-cı ildə də ölkənin dəniz və quru sahələrində axtarış və istismar qazma işlərini müvəffəqiyyətlə davam etdirmək məqsədilə bütün imkanlarını səfərbər ediblər.

*Mirbağır YAQUBZADƏ,
"Xalq qəzeti"*